Берднік С .С., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група КЮ-191
Науковий керівник – **Гаценко І. О.,** к.філол.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

МОВА ПРАВА: СТИЛІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА

В Україні сьогодні система юридичної освіти потребує реформування, оскільки постійно змінюється відповідно до державно-правових, політичних, економічних та культурно-освітніх суспільних потреб. Нові вимоги до рівня підготовки фахівців у сфері права у закладах вищої освіти зумовлені створенням дієвої системи правового забезпечення в різних сферах суспільного життя, удосконаленням нормотворчої, правоохоронної та правозастосовної діяльності. Набуття фахово-лінгвістичних компетентностей у процесі підготовки майбутніх правників у сучасних умовах суттєво ускладнюються у зв'язку з трансформацією суспільно значущих і взаємопов'язаних процесів(таких, як сфера правового регулювання, поява нових галузей права і законодавства, поява нових дефініцій права, наявність значних мовних проблем у сфері сучасної правової комунікації).

У професіограмі фахівця у сфері права перелік необхідних мовних компетентностей досить великий. Для ефективного виконання своїх повноважень фахівець у сфері права сьогодні повинен мати вагому теоретичну і практичну мовну підготовку, володіти значними мовними сучасними навичками, які відрізняються певним ступенем складності: від простих, механічних (правильне і грамотне оформлення документів, літературний стиль мови) до більш складних, творчих, що формуються на основі різних науково-дослідницьких і творчих дій (індукції, дедукції, синтезу, аналізу, порівняння, моделювання та ін.).

Слід погодитися з думкою Н.В. Артикуцої, що мова права - це цілісна комунікативно-галузева підсистема літературної мови з певним набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, що зумовлено специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Мова права, як досить важлива мовна комунікація, привертає увагу науковців і практичних працівників, а саме: мовознавців, правознавців, істориків, лексикографів, редакторів, експертів, програмістів тощо [1, с. 23].

Основними завданнями юридичної стилістики як підгалузі юридичної лінгвістики є дослідження елементів стилістичного юридичного мовлення всіх рівнів мови, а саме: семантики, фразеології, лексики, синтаксису; аналіз особливостей використання мовних засобів у певному різновиді правничої мови; дослідження нормативно-правових актів і визначення кожного жанру; вироблення певних пропозицій щодо використання мовних елементів залежно від змісту й обсягу висловлювання.

Мова права забезпечується різними засобами функціональних стилів, а саме: офіційно-діловий, що застосовується у внутрішньому та міжнародному законодавстві, правозастосуванні, судовому процесі, нотаріаті, діловодстві; науковий, що застосовується у сфері юридичної науки й освіти, публіцистичний, що використовується у засобах масової інформації, правовій освіті населення, судових дебатах, та розмовний, що застосовується у сфері неофіційного професійного спілкування правників. Саме ці основні різновиди юридичної мови поділяються на підстилі.

Офіційно-діловий стиль юридичного мовлення, що відображається у текстах юридичних документів, визначається сукупністю таких основних стильових ознак: офіційність, визначеність, точність, однозначність зрозумілість, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, сувора нормативність на всіх мовних рівнях, безособовість, узагальненість, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність образності та індивідуально-авторських рис [1, с. 24].

Науковий стиль характеризується наступними підстилями: власне науковий, що використовується у монографіях, дисертаціях, наукових статтях, доповідях, повідомленнях, рецензіях, відгуках, анотаціях, тезах тощо; навчально-науковий, що використовується у підручниках, посібниках, лекціях, методичних вказівках та рекомендаціях тощо; науково-популярний, що застосовується в юридичних енциклопедіях, довідниках для населення, науково-популярних творах тощо. Метою науково-популярних текстів є популяризація наукових знань, що містять різноманітні публіцистичні та риторичні засоби і прийоми. Мова наукового твору відображає особистість автора, а також його індивідуальні мовленнєві особливості [2, с. 115].

Публіцистичний стиль як один із видів юридичної мови використовується у юридичній періодиці, а саме газетах, журналах, теле- і радіопрограмах юридичного спрямування, у публічних промовах, правових дискусіях, судових дебатах, під час масових заходів тощо. У публіцистично-правових творах акцентується увага на сучасних правових проблемам суспільства, робиться певна правова оцінка фактам, що мають важливе значення для суспільства. Правова публіцистика є важливим засобом правового виховання громадян, формування та узагальнення громадсько-правової думки, правових поглядів та уявлень людей у розбудові правової соціальної держави.

Основною функцією розмовного стилю у юридичній мові є комунікативна, що реалізується у двох видах усного професійного спілкування - офіційному та неофіційному. Офіційне усне спілкування реалізується у процесі ділових зустрічей, нарад, переговорів, круглих столів та потребує поєднання елементів інших стилів юридичної мови (наукового та офіційно-ділового). Неофіційне спілкування є індивідуально адресованим, а тому характеризує такі специфічні ознаки розмовного стилю, як непідготовленість, ситуативність, демократизм у спілкуванні, свобода при висловленні думок та почуттів, неповнота або надлишковість мовних засобів, експресивно-емоційна насиченість, суб'єктивність [1, с. 25].

Отже, висококваліфікований і конкурентоспроможний фахівець у сфері права повинен володіти такими мовними компетентностями, як складання й написання правових документів різних жанрів; тлумачення правових норм законів та підзаконних нормативно-правових актів; обґрунтування юридичних висновків, пропозицій, рекомендацій; аналіз законодавчих текстів та їх експертиза; розроблення й написання законопроєктів, усне юридичне мовлення з дотриманням норм ділового етикету і культури професійного спілкування; інтерв'ювання та консультування клієнта; ведення діалогу й аргументування під час судових дебатів; публічного виступу в судах та інших органах; ділового листування та інші.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навчальний посібник. 2-ге вид., змін, і доп. Київ: Стилос, 2004. 277 с.

2. Баранник Д. Х. Мова нормативно-правових актів і система функціональних стилів літературної мови. *Право і лінгвістика*. У двох частинах. Частина 2. Сімферополь, 2003. С. 115–118.